

Потребление и Бюджет

Учебен материал за финансово образование за деца от 9 до 13 години

Печат

1. Издание, Хамбург 2024

Отговорник: фондация финлит gGmbH
Steindamm 71, 20099 Hamburg, Germany
Телефон: +49 40 2850 2597
info@finlit.foundation www.finlit.foundation

Концепция и изпълнение: Helliwood Media & Education im fjs e. V., Берлин, Германия

Снимки: Заглавие: shutterstock.com/AShvets, стр.3: Матиас Ертел, <https://www.matthiasoertel.de>;
Графика: shutterstock.com – особено Macrovector и drumcheg

Съдържанието на учебните материали в настоящата версия не може да се използва и възпроизвежда в променен вид в училищна среда на търговска основа.

Отказ от отговорност: Цялата информация е внимателно проучена и събрана. Ние не поемаме отговорност за коректността и пълнотата на съдържанието или за промени, които могат да настъпят междувременно.

Уважаеми читатели,

радваме се, че избрахте да разгледате този учебен материал. Това означава, че вече осъзнавате важността на преподаването на финансова грамотност и провеждането на разговори за пари с деца и млади хора.

Финансовите решения могат да имат големи последствия за бъдещето. Несигурните времена особено добре показват колко е важно да бъдем финансово подготвени за непредвидими събития. Това прави финансовата грамотност житейско умение. ОИСП е също толкова убедена в това, колкото и ние. Те определят финансовата грамотност като едно от шестте основни умения за успешен живот в 21 век по целия свят. И точно това умение децата по света трябва да усвоят възможно най-рано.

Много млади хора критикуват факта, че научават твърде малко или нищо за парите и финансирането. Промяната в това отношение ще отнеме време и образователни усилия от страна на родителите, учителите и извънкласните учреждения. С ваша помощ искаме да дадем шанс на всяко дете за финансова грамотност, като го подготвим за финансови решения в реалния живот. Това обучение може да се проведе в училище или в извънкласни учебни заведения.

Инициативата ManoMoneta е ангажирана с тази кауза. Разработихме концепция, която ви позволява да научите децата на отговорно използване на пари от най-ранна възраст. Предназначена е предимно за деца на възраст между девет и тринадесет години. С нашия материал искаме да ви вдъхновим и да ви покажем конкретни идеи за обучение как да подходите към темите за парите и финансите по начин, който е близък до ежедневието и свързан с други важни теми и умения.

Предложението включва идеи за обучение по две различни теми. За всяка тема са налични планове за уроци, методи, основна информация, работни листове и други.

Това включва 16 учебни карти, които предоставят информация. В допълнение, нашето портфолио предлага задачи за затвърждаване и задълбочаване на придобитите знания, както и препратки към свързани теми като домакинство и работа.

Темата за финансовата грамотност е особено близка до сърцата ни. Ние сме убедени, че финансовото образование е ключът към отглеждането на самоуверени и отговорни потребители. Нека работим заедно, така че следващото поколение да е добре подготвено да борава с парите отговорно в ежедневието си.

Екипът на ManoMoneta

Икономиката на ежедневието

Децата растат във все по-сложен свят, който изисква от тях да поемат отговорност за собственото си финансово бъдеще. Те трябва да усвоят необходимите умения възможно най-рано, за да успеят. (ОИСР)

Икономика в домакинството

Привидно простият принцип на приходите и разходите представлява голямо предизвикателство за много домакинства и води до финансово несигурни ситуации отново и отново.

Проучване, проведено в Европа през 2014 г., показва, че средно 25 % от европейските домакинства са изложени на риск от голям дълг. Унгария и Румъния са начело в списъка, съответно с 49 % и 47 %. За разлика от тях, Швеция, Дания и Финландия достигат съответно само 7 %, 10 % и 11 %.

Предизвикателството се състои в реалистична оценка на фиксираните месечни разходи като наем, заеми или застрахователни полици, както и като променливи разходи за ежедневно потребление като храна, облекло и т.н. Целта е да изчислите наличния си бюджет и да се придържате към него.

Но потреблението може да бъде много изкушаващо и с наличните предложения за финансиране може да бъде трудно да му се устои. Това, което може да изглежда привлекателно на пръв поглед обаче, може да се окаже доста измамно. Решението може да бъде добрия старомоден бюджетен дневник, който помага да се визуализира личното

финансово състояние и може да се управлява чрез модерно приложение. Успешното управление на лични финанси обаче разчита не само на поддържането на бюджет, важно е също така да натрупате спестявания за по-големи покупки или трудни времена.

Децата трябва да бъдат научени как да боравят с пари под формата на игра от ранна възраст. Започвайки с първите им джобни пари, могат да се поставят основите на навиците за отговорно харчене. Децата трябва да се научат да разбират и разпознават стойността на парите, за да могат да решават за какво наистина си струва да се харчат. В крайна сметка не всички покупки са необходими или разумни.

Учебните материали

Използвайки стълбовидна диаграма, учениците отразяват и обсъждат ежедневните разходи, като ги сравняват с определен бюджет. Важен аспект на тази задача е да се прави разлика между желанието и нуждата. Използвайки карти с финансови термини, като банка, бюджет, бюджетен план, фактура, пари, банкова карта, спестовна сметка и дълг, учениците работят за придобиване на необходимите знания.

Концепцията за преподаване помага на учениците да придобият основни умения за справяне с икономическите изисквания на ежедневието.

Умения

Учениците се запознават с финансови термини по темата Потребление и бюджет. Въз основа на новопридобитите знания, те създават стълбовидна диаграма, за да изобразят разходите. Основата за техните изчисления е определен бюджет, докато постоянните и променливите разходи се обсъждат и определят от учениците.

Професионални и методологически

Учениците

- > Обсъждат цените в ежедневието
- > Използват стълбовидна диаграма за да визуализират
- > Разбират разликата между фиксирани и променливи разходи

Дейност и умения за взимане на решения

Учениците

- > Изготвят стълбовидна диаграма с цени от различни категории
- > Изчисляват разходи, свързани с бюджет
- > Класират разходите по необходимост

Социални комуникационни умения

Учениците

- > Обсъждат необходимите разходи на базата на стълбовидна диаграма и намиране на компромиси
- > Уважават и приемат мнението на другите
- > Представят своите резултати в клас

Лични умения

Учениците

- > Допринасят за изпълнението на задачата по начин, ориентиран към решението
- > Научават, че съпоставянето на приходите и разходите е съществена част от работата с пари
- > Действат отговорно и имат понятие за стойност

План на урока

1. Фаза: чувствителност към темата

Учениците осъзнават от какво се нуждаят и за какво харчат пари в ежедневието си. При дадена категория те критично поставят под въпрос важността на различните разходи и решават кои са строго необходими и кои са по-малко.

1.1 Обсъждане като за начало

Започнете със следния въпрос и поканете учениците да дадат каквито отговори им изникнат в ума: „Какво бихте купили, ако имахте милион лева?“ След това пренасочете разговора към темата „бюджетиране“. Използвайки метода със **стрелка надясно**: чрез обсъждането се събират отговори относно разходите в ежедневието и за какво харчат пари учениците или техните родители. Разгледайте подробно разходите за живот и нуждите, събирайки примери за следните категории на бялата дъска: храна (хранене), облекло, лични грижи (хигиена), хобита/развлечения и училище. В този момент включете категорията „спестявания“. Ако са споменати други категории, можете да ги добавите.

Социална форма: Беседа | **Материал:** Работен лист „Метод“

1.2 Анализ на отделни категории

Преминете към следващата фаза, като разгледате една от категориите по-подробно с учениците. Прегледайте възможните разходи, които биха могли да възникнат в категорията „Развлечения“. Колко струва едно посещение на кино, компютърна игра или спортно облекло? Попитайте учениците дали дадените примери са необходими разходи или не, или дали може да има по-евтини алтернативи. Обърнете внимание на факта, че въпросът дали можете да си позволите нещо или не, често играе ключова роля. Попитайте учениците какви са техните мисли по темата за дълга.

Посочете, че е възможно да вземете пари на заем, за да направите големи покупки (теглени на заем).

Социална форма: Беседа

Разделяне на портфейла:

Като алтернатива на обсъждането, започнете със задачата „Бюджетът на Миа“ на страници 18/19 от портфолиото. Това упражнение е добро въведение към фаза 2 на урока.

Фаза 2: Развитие

Използвайки картите със знания, учениците научават важна финансова терминология. Използвайки стълбовидна диаграма, те анализират необходимите разходи, нещата без които биха могли да живеят, и определят приоритети според индивидуалните си нужди в рамките на даден бюджет.

2.1 Натрупване на знания

При подготовката на задача 2.2 учениците се запознават с ключови понятия, свързани с темата „бюджетиране“. Разделете класа на 5 групи. Всяка група получава карта със знания (банка, бюджет, бюджетен план, фактура, дълг), с която след това се запознават. След това групите обясняват накратко своя термин на класа.

Социална форма: Работа по групи | **Материал:** Карти със знания

2.2 Създаване на стълбовидна диаграма

За следващата задача учениците могат да продължат да работят в своите групи. Всяка група получава копие от празната стълбовидна диаграма (шаблон със стрелка надясно: стълбовидна диаграма АЗ), набор от карти с разходи (шаблон със стрелка надясно) и работен лист със стрелка надясно. Учениците имат време да разгледат потенциалните разходи, които осигурява материалът. Попитайте ги дали разбират всички карти. В своя екип учениците обсъждат какви разходи трябва и/или искат да похарчат за един свой обичаен месец. Те разпределят съответните разходни карти към категориите и ги поставят една върху друга. Две кутии за изчисление отговарят на 10 лева. Подчертайте, че избраните разходи трябва да бъдат възможно най-реалистични.

Обяснете, че всяка група има бюджет от 400 лева и трябва да реши как да инвестира парите си добре. Те трябва да внимават да не забравят да включат и сума за спестяванията. Когато сметнат разходите си, те трябва да проверят дали са успели да останат в рамките на бюджета. Ако бюджетът е надвишен, те трябва да премахнат отделни продукти. Ако учениците искат да включат разходи, които не са предварително зададени, те могат сами да проектират празните карти.

Социална форма: Работа по групи |

Материал: Работен лист, Стълбовидна диаграма, Карти със знания

Картите със знания като PDF за изтегляне:
банка, бюджет,
домакински план, сметка,
дълг

Съвет: Посочете, че има някои задължителни разходи (напр. храна в училище), които не могат да бъдат избегнати. Учениците обаче могат да решат дали ще изберат по-евтината училищна храна, обяд от вкъщи или закуски от павилиона.

Фаза 3: Оценка/Затвърждаване

Учениците представят своите резултати и обосновават своя избор на разходи. Те представят своите избори, отразявайки приоритетите на своите решения за покупка по отношение на необходимите и желаните разходи.

3.1 Представяне и разсъждение

Една след друга групите представят своите резултати пред класа. За тази цел те закачат диаграмата си в класната стая, например на бялата дъска. Фокусът на презентацията е изборът на продукти в отделните категории и аргументацията на учениците зад този избор. Трябва да се обсъди и колко пари учениците успяват да сложат в спестовните си касички, за да планират неочаквани събития. След презентацията отделете време за въпроси от класа.

Социална форма: Беседа | **Материал:** Диаграми

3.2 Позитивен завършек

Завършете урока позитивно. Попитайте накратко всички ученици какво им е харесало, какво ги е затруднило и какво са научили.

Социална форма: Беседа

Картите за знания като PDF за изтегляне: банка, бюджет, дълг

Разделяне на портфейла

Страници 16-19 от портфолиото са полезни за отразяване и затвърждаване на урока до момента. Като алтернатива можете да зададете задача за проучване на страници 20/21 като домашна по избор.

За учителя

Време	Съдържание	Социална форма	Медия/Материал
15 минути	1.1 Въведение с въвеждащ въпрос и обсъждане Въвеждащ въпрос; набор от спонтанни твърдения за разходите в ежедневието	Беседа	Метод: Обсъждане
5 минути	1.2 Анализирание на категориите Обяснение на различните категории, в които се правят разходи в ежедневието	Беседа	
20 минути	2.1 Надграждане на знанието Изучаване и обяснение на финансови термини	Работа по групи	Карти със знание
30 минути	2.2 Създаване на стълбовидна диаграма Подреждане на разходи в стълбовидна диаграма	Работа по групи	A3 плакат стълбовидна диаграма, копие на карти със разходи, работен лист, образец
15 минути	3.1 Презентиране и разсъждения Презентиране на резултатите от работата по групи пред класа	Беседа	Плакат: стълбовидна диаграма
10 минути	3.2 Светкавичен кръг Събиране на кратка обратна връзка за урока	Беседа	

Метод: Обсъждане

Информация за метода

5–30 мин.

15–30 участници

Беседа

Обучителна фаза

Създаване на усет

Развитие

Интеграция

Оценяване

Материал

Предмет

Методът

Този метод е особено подходящ като начало на урок или за въвеждане на нови теми. Активизират се предварителните знания и креативността на учениците. Ако е възможно, всички ученици трябва да имат възможност да добавят нещо към сесията за обсъждането.

Дидактическа цел

Използвайки творческата техника на обсъждането, можете бързо да въведете учениците в нова тема. Спонтанното и открито изразяване на класа насърчава творческото и асоциативно мислене, както и комуникационните умения. Последващият анализ на резултата тренира аналитични умения. Тъй като творческата фаза не позволява критика, учениците се научават да бъдат толерантни към други мнения и възприятия.

Процедура

- > Посочете темата на обсъждането. Може да бъде прост термин, цитат, или друга форма на задаване.
- > Дайте на учениците време да помислят по темата. Можете да комбинирате тази фаза с кратък разговор, т.е. обмен между учениците.
- > Сега съберете идеите на учениците. Уверете се, че идеите на никого не се оценяват. Всички идеи могат да бъдат изразени свободно. Дори и най-невероятните асоциации трябва да се записват, в идеалния случай на бялата дъска. По време на тази фаза правилото е: количеството пред качеството.
- > В кратък финален кръг твърденията могат да бъдат категоризирани, подредени и оценени. Идеите, събрани в обсъждането, служат като основа за следващите етапи от урока и могат да останат на бялата дъска като насока

Метод: Светкавичен кръг

Методът

Този метод е подходящ като въведение или в края на урока, за да разберете настроеността и мненията. Светкавичният кръг може да бъде устен или писмен. Писмената версия има предимството, че идеите и мислите се записват и могат да служат като основа за по-късна дискусия.

Дидактическа цел

Светкавичният кръг дава представа за настроението и мислите на отделните ученици. Насърчава кратко, спонтанно изразяване на мнение, подобрявайки груповата комуникация. Освен това, той гарантира, че всички ученици могат да дадат своя принос към дискусията.

Процедура

- > Задайте въпрос, или формулирайте твърдение, на което учениците да реагират.
- > Позволете им да обмислят отговора си на въпроса или позицията към твърдението. Като алтернатива можете да ги накарате да запишат отговора си.
- > Дайте ред на всеки ученик да говори. Започнете с доброволни изказвания. В зависимост от ситуацията може да е желателно отговорите да не се повтарят. В този случай учениците могат да кажат „следващ“, ако не могат да направят нов принос към дискусията.
- > Дали има нужда от по-нататъшно обсъждане или не, може да се съобщи чрез вдигане на ръка.

Информация за метода

10–15 мин.

10–30 участници

Беседа

Обучителна фаза

Създаване на усет

Твърдение

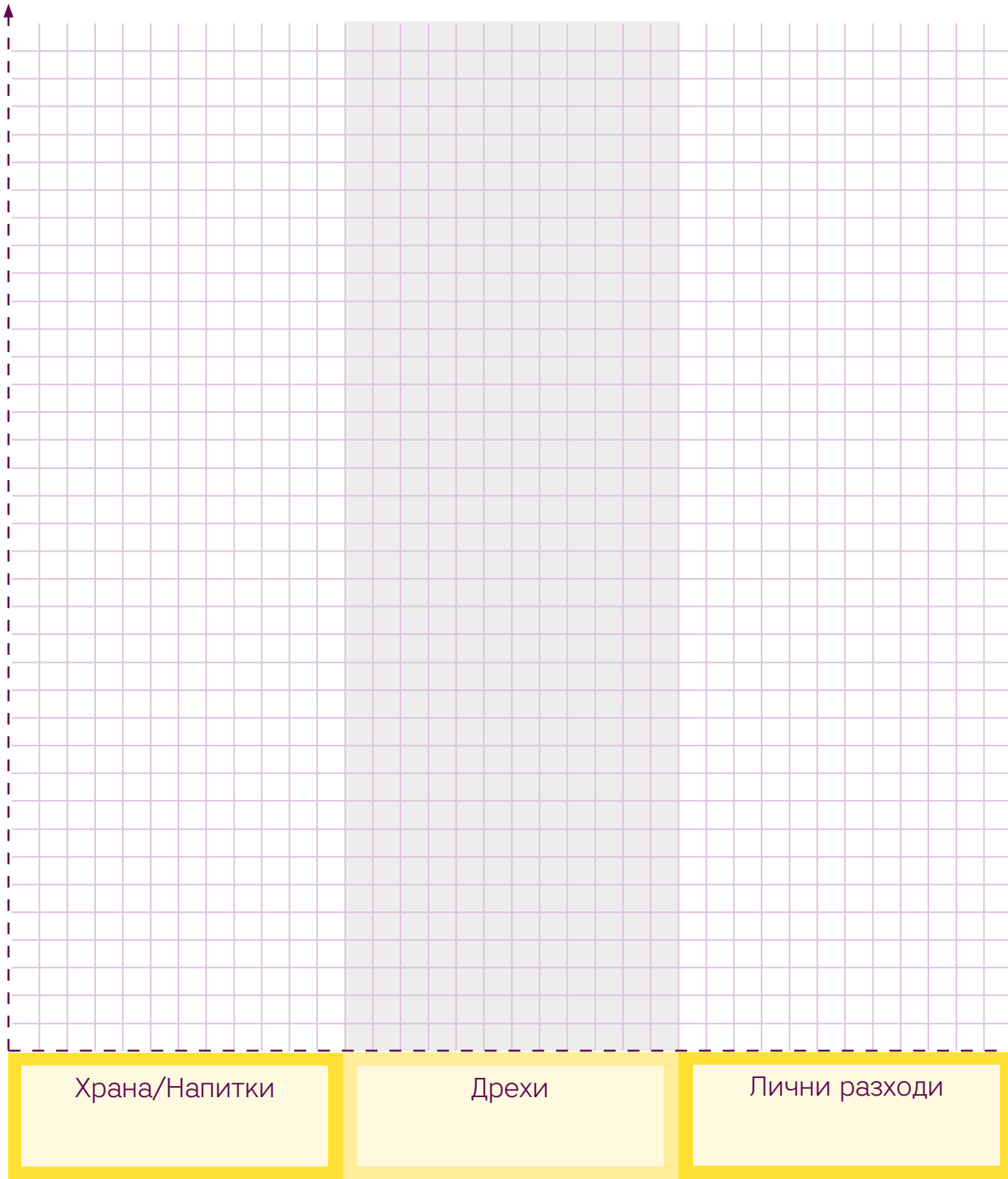
Развитие

Интеграция

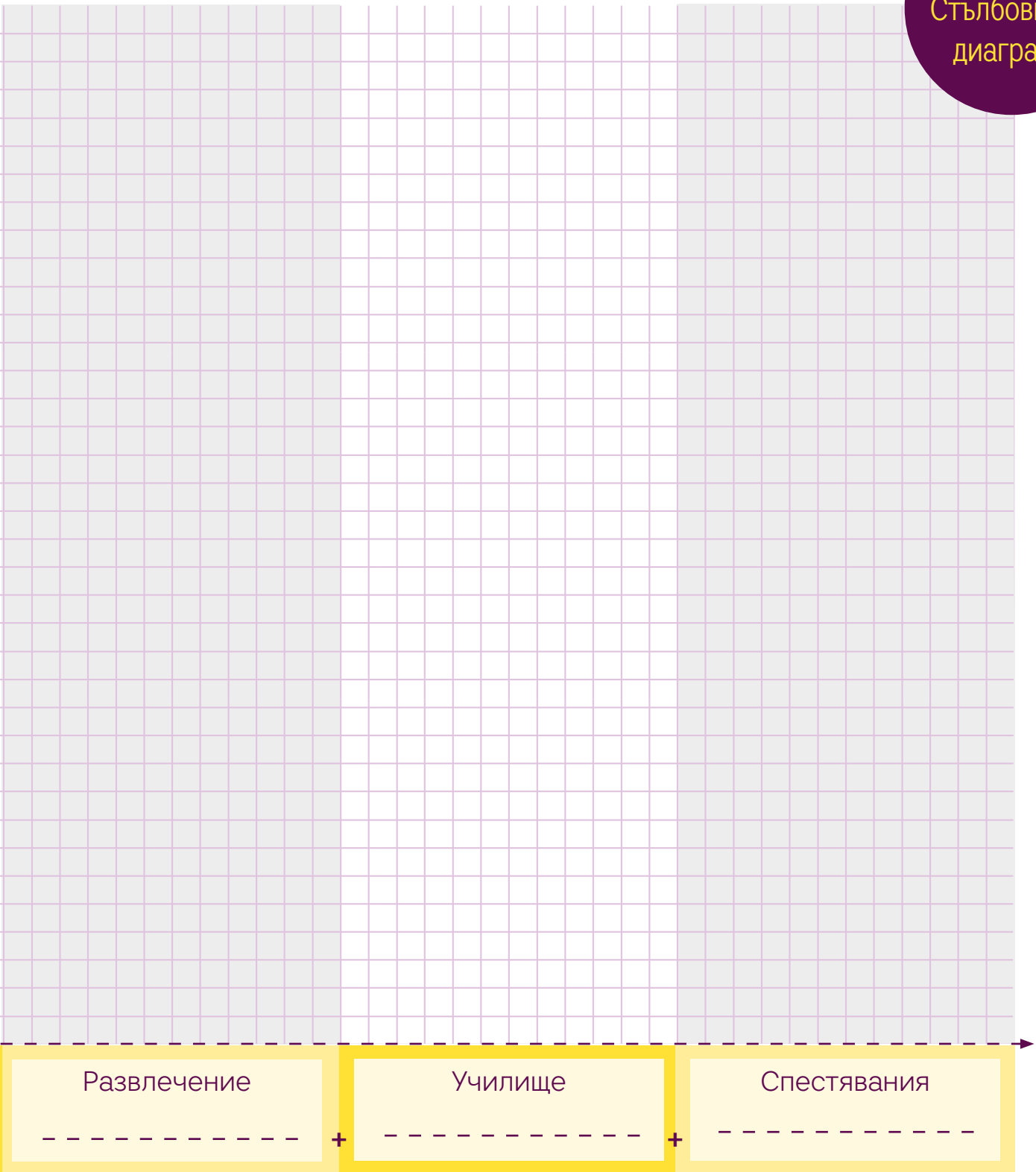
Материал

Въпрос

Твърдение

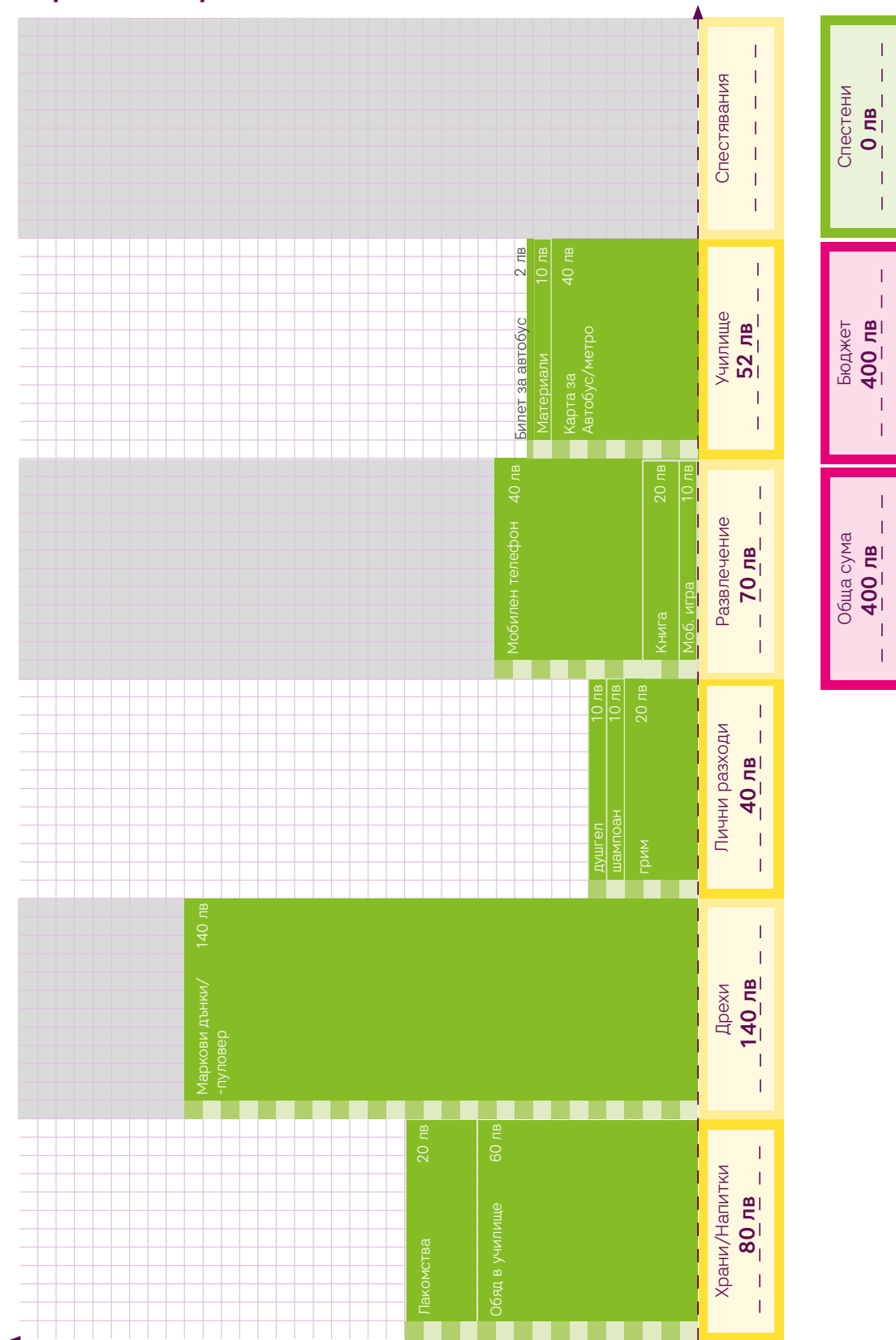
Разходи.
Стълбовидна
диаграма

$$= \boxed{\text{Обща цена}} - \boxed{\text{Бюджет}} = \boxed{\text{Спестени}}$$

----- - ----- = -----

Пример

Име _____

Клас _____

Потребление
и бюджет

Работен лист: Бюджет

Представете си, че имате месечен бюджет, който не можете да надхвърлите! За да разберете дали се справяте, можете да използвате диаграмата и продуктите карти. Работете в екип и процедирайте по следния начин:

1

Поставете диаграмата в средата на масата. Изрежете продуктите карти, напишете продуктите, от които се нуждаете за вашия всекидневния живот върху тях и добавете цената и валутата. Решете кое към коя категория принадлежи.

2

Обсъдете от какво се нуждаете и за какво искате да похарчите пари. Има продуктови карти като храни и напитки, които са важни, за да живеете. Но също така, можете да изберете по-евтин вариант. Бъдете реалисти в изборите си.

3

Прибавете тези карти към категориите и ги поставете една върху друга.

4

Изчислете сумата от отделните категории в общ сбор. Ако вашият сбор е над бюджета, ще трябва да се откажете от нещо. Ако сборът е под бюджета, можете да добавите сума към спестяванията си.

Образци

Копирайте двустранната диаграма (страница 12/13) на хартия А3, както и два комплекта продуктови карти за работна група. В този пример две кутии отговарят на 5 лева, за да се поберат в диаграмата или хартията в кутията за изчисления.

Примери за категориите

Категория Храни/Напитки:

- Обяд за училище Храна от павильона
- Домашен обяд
- Фастфууд
- Лакомств
- Безалкохолни напитки

Категория Училище:

- Карта за градски транспорт
- Ходене на училище с кола
- Училищен автобус

Категория Дрехи:

- Обувки
- Не маркови/Втора употреба Дънки/Пуловер
- Не маркова тениска
- Не маркови обувки
- Дизайнерски Дънки/Пуловер
- Дизайнерска тениска

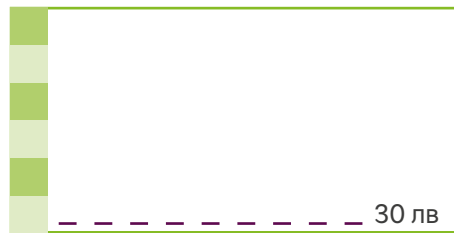
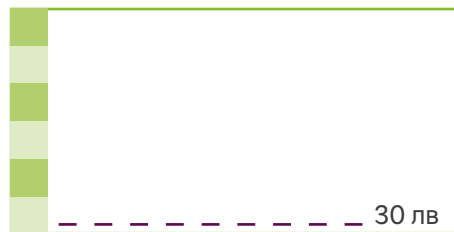
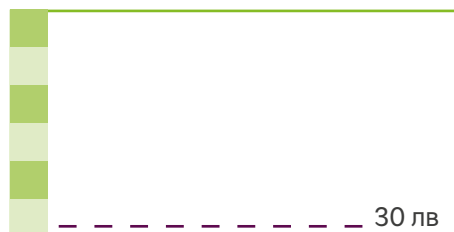
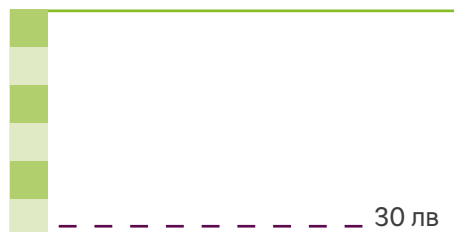
Категория Лични разходи:

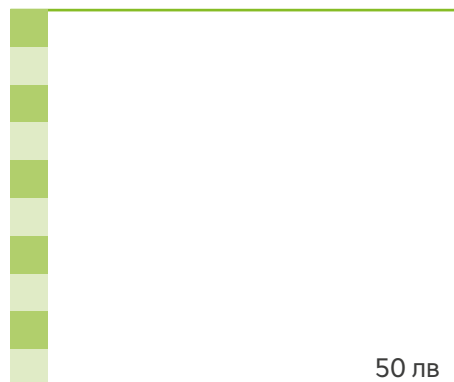
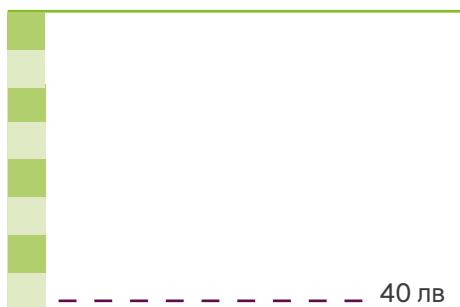
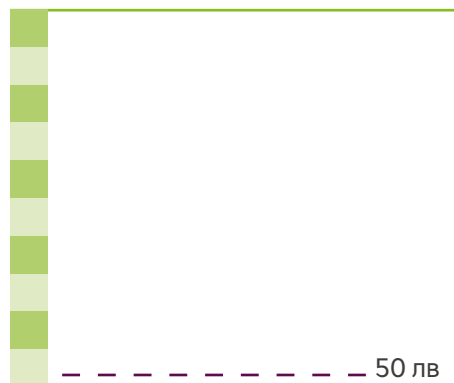
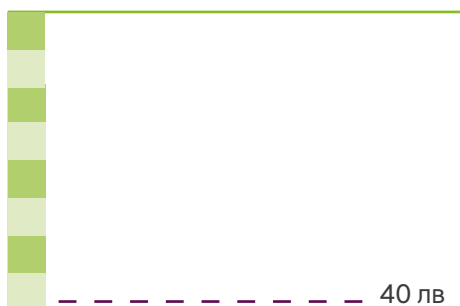
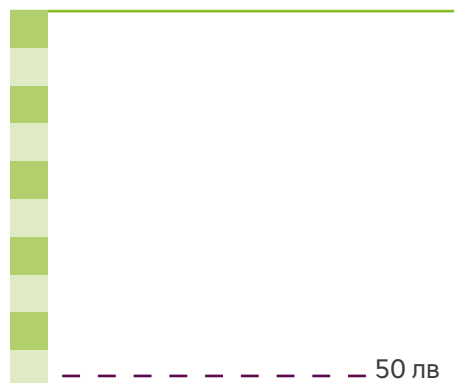
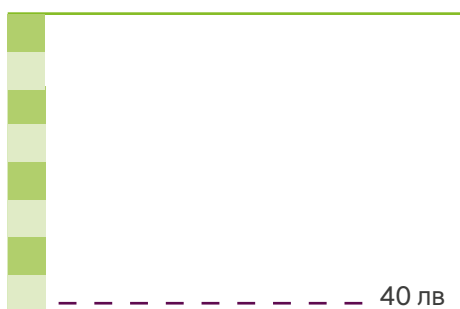
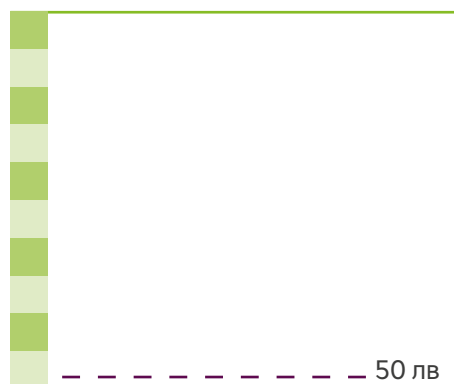
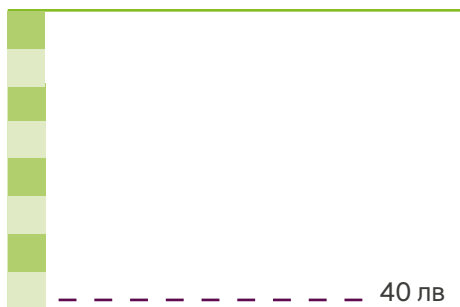
- Грим
- Продукти за орална хигиена
- Продукти за коса
- Принадлежности за баня
- Продукти за кожата

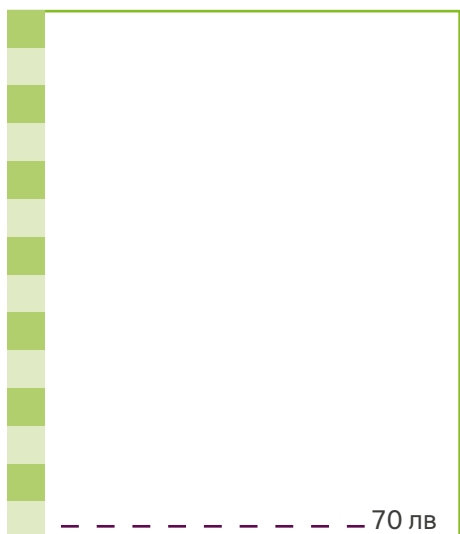
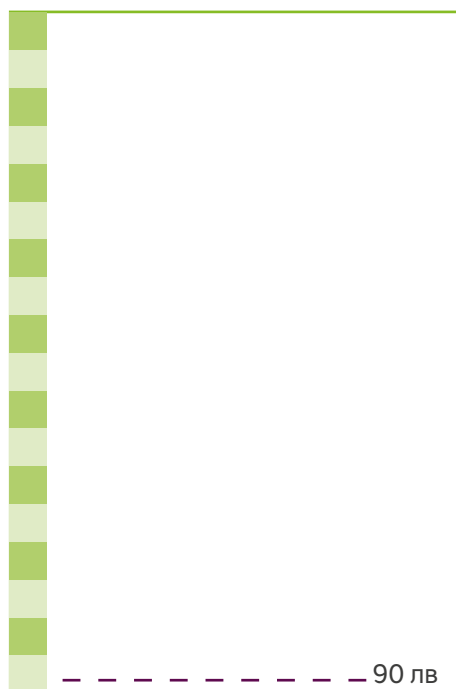
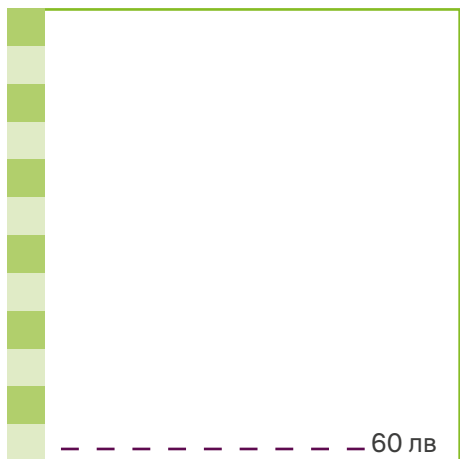
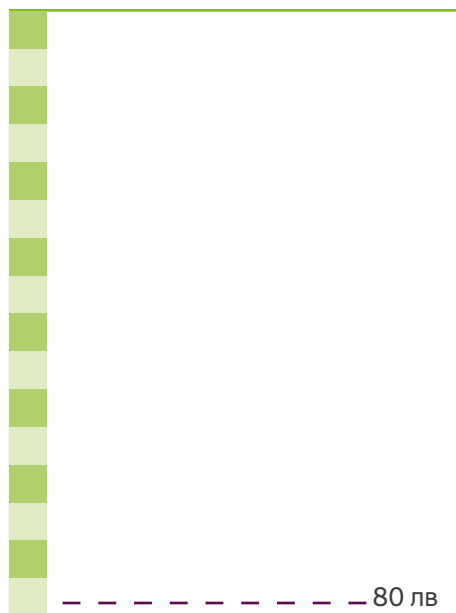
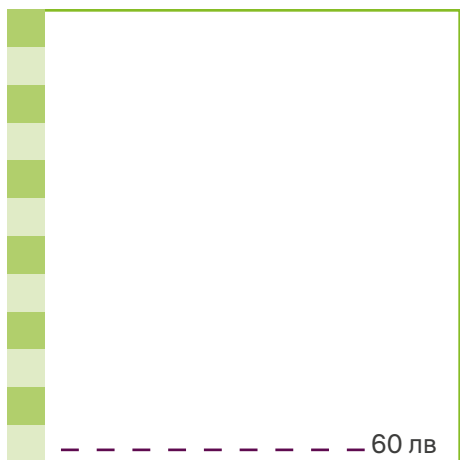
Категория Хоби/Развлечение:

- Договор за мобилен телефон
- книга
- комикс
- списание
- спортни стоки
- спортен клуб
- музикално училище
- музикално предаване
- видео предаване
- приложение за игри
- компютърна игра
- играчки
- филм
- театър

Празни и спестовни карти

История: Свръхзадлъжнялост

(...) домакинствата се считат за свръхзадлъжнели, ако постоянно изпитват трудности при посрещането (или забавянето) на задълженията си, независимо дали те са свързани с обслужване на обезпечени или необезпечени заеми или с плащане на наем, комунални услуги или други домакински сметки.

(Генерална дирекция „Здравеопазване и потребители“, 2013 г.)

Потребление и дълг

Потреблението е изкушаващо – и потреблението никога не е било по-лесно от днес: оферти като финансиране с нулев процент, купете сега – платете по-късно, удобни покупки на вноски, директни приспадания, изгодни заеми или промоционални цени правят покупката – дори и на скъпи стоки – да изглежда достъпна.

Задлъжняването е нещо обичайно в наши дни. То дава възможност за краткосрочни решения за покупка, освобождаване хората от това да спестяват дълго време или да събират пари, докато могат да си позволят нещо. По принцип дългът не е непременно нещо лошо.

Става проблем само ако вече не сте в състояние да плащате сметките си, което застрашава способността ви да финансирате разходите си за живот. Това се нарича свръхзадлъжнялост, която в най-лошия случай завършва с фалит за вас

Причини за свръхзадлъжнялост

Прекомерната консумация е една от първите 5 причини, които водят до финансови затруднения. Въпреки това външните и непредвидими обстоятелства не трябва да се пренебрегват. Загубата на работа, водеща до безработица, е най-честата причина за фалит.

В допълнение към безработицата или случайността на съдбата също може да допринесе за свръхзадлъжнялостта.

Те включват:

- > Болест, зависимост, инциденти
- > раздяла, развод, смърт
- > провален бизнес

Това показва, че доброто управление на бюджета само по себе си не винаги може да предотврати затруднения с плащанията. Бюджетният план трябва да има за цел да гарантира, че бюджетът никога не е претоварен чрез планиране за резерв или буфер.

За да намалите ненужно високите рискове, причинени от заеми или покупки на вноски, всяка инвестиция трябва да бъде добре обмислена. Особено младите хора под 30-годишна възраст могат бързо да сбъркат при финансирането на смартфоните, автомобилите и пътуванията си. Дори на пръв поглед „изгодните“ кредити за образование трябва да се гледат с повишено внимание. Освен това сред младите хора може да има силно желание за независимост и мечта за притежаване на дом и кола.

Създаване на усет към темата Стойността на парите или потребителските стоки може да бъде много абстрактна за деца. Това прави още по-важно да ги научите на отговорно потребление чрез игри. Заедно с родителите, училищата имат основен принос за придобиването на умение за работа с пари.

История: Финансово планиране

Съществуват значителни разлики в покупателната способност на потребителите в ЕС. Това се отразява в структурата на разходите на домакинствата. Например, делът на разходите за храна в общите разходи е най-висок в Румъния, една от страните с най-нисък доход на глава от населението.

(Немски икономически институт)

Изчисляване с бюджет

Приходите и разходите на държавата се събират в годишен бюджет. Фирмите работят с бюджет и изчисляват очакваните приходи и очакваните разходи. Клубовете и сдруженията работят с бюджет. Дори хората, работещи за себе си или стартиращите фирми трябва да изготвят бюджетен план, за да определят какво могат да си позволят и дали ще могат да покрият разходите си и да поддържат стандарта си на живот и дали ще могат да покрият разходите си и поддържат прехраната си.

Всички тези мерки обслужват една и съща цел: да се направи надеждна оценка на приходите и разходите и човек да получи реалистична представа за личните финанси. На пръв поглед, това звучи доста лесно, но особено начинаещите в самоосигуряването и предприемачите често биха могли да подценят размера на разходите си и да надценят очакваните приходи

Частни домакинства

Дори частните домакинства образуват икономическа единица, която се състои от поне един човек. Няколко души от едно домакинство се наричат многочленно домакинство или семейство, ако са женени или имат роднинска връзка. Като

икономическа единица домакинствата практически не се различават от предприятията. Те носят отговорността да задоволят нуждите на всички членове на домакинството. В допълнение към социалните и екологичните задачи, това се отнася преди всичко до доброто финансово планиране.

Финансово планиране

От икономическа гледна точка доходът на домакинството формира основата на финансовото планиране.

Това може да включва заплати, държавни обезщетения, пенсионни и животозастрахователни права или приходи от лихви и наеми. Всички тези потоците от приходи могат да бъдат включени във финансовия план. Приходите се компенсират от постоянните разходи които едно домакинство прави всеки месец: наем, застраховка, кола и други периодични плащания. Освен това има годишни или полугодишни разходи, които се преобразуват и разпределят през цялата година. Това, което остава на долния ред, е месечният бюджет, който остава наличен за всички хобита и развлечения.

